

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Vår ref.
20/00913-18

Deres ref.

Dato
27.05.2020

NMBU Høringsuttalelse NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) viser til brev av 18. februar 2020, deres ref. 20/1019-1, der Kunnskapsdepartementet ber om vår uttalelse til utredningen NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler.

Universitetsstyret behandlet saken i møte den 7. mai 2020.

NMBU mener at utredningen NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler har en grundig gjennomgang av gjeldende lovverk. NMBU er tilfreds med at hovedtrekkene i gjeldende lov foreslås videreført, og at lovforslaget bygger på de samme prinsippene om akademisk frihet, institusjonens autonomi og gratisprinsippet som gjeldende lov.

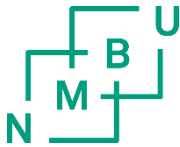
Det er foreslått vesentlig endring i struktur og utforming av loven, og det er foreslått enkelte materielle endringer. Forslagene til endring i struktur og utforming er i all hovedsak gode, og lovutvalget har fremmet gode forslag til enkelte viktige presiseringer.

Struktureringen av lovforslaget har ryddet opp i gjeldende regelverk og samlet temaene på en systematisk måte.

NMBU støtter utvalgets forslag om ikke skille mellom private og statlige institusjoner, med mindre det er nødvendig av hensyn til annen lovgivning, og at det i forslaget er presisert de steder der det er en forskjell.

NMBU synes det er positivt at lovutvalget i arbeidet med lovforslaget også har tatt med i vurderingen utviklingstrekk, basert på analyser og megatrender nasjonalt og globalt, som vil være relevante for utformingen av en ny lov.

NMBU synes videre det er positivt at det i arbeidet med ny lov samtidig pågår en vurdering av styringspolitikk for de statlige universiteter og høyskoler.

Lovutvalget har også pekt på at styringen av sektoren i dag er for omfattende og samlet sett må bli noe mindre. NMBU slutter seg til dette og viser til innspill til saken om stortingsmelding om styring av universitets- og høyskolesektoren.

NMBUs innspill til enkelte deler av utredningen:

Vi omtaler de paragrafer i lovforslaget der vi har behov for å komme med kommentarer og synspunkter. De paragrafer som ikke omtales særskilt må forstås dithen at NMBU er enig med utvalgets vurderinger og forslag.

§ 1-1 Formålet med universiteter og høyskoler

NMBU mener det er et godt forslag at det er et klarere skille mellom formål (§ 1-1) og oppgaver (§ 2-1), og at formålsbestemmelsen er endret i forhold til gjeldende lov ved de foreslåtte tilleggene, slik at henvisning til verdigrunnlaget blir gjennomgående for hele utdanningsløpet. Selv om det allerede ligger i universitetenes og høyskolenes oppgaver, er det et godt forslag at ansvaret for å bidra til bærekraftig utvikling nedfelles i formålsbestemmelsen.

Det bør vurderes om akademisk frihet omtales allerede under formålet, fordi dette er en del av vårt verdigrunnlag.

§ 2-1 Institusjonens oppgaver

I forhold til gjeldende lov er en av institusjonens oppgaver og ansvar å forvalte ressurser effektivt og søke tilføring av eksterne ressurser. I lovforslaget er dette foreslått tatt ut av loven. NMBU mener at effektiv ressursforvaltning bør inngå som en opplistet oppgave for sektoren.

§ 2-2. Ansvar for vedlikehold og videreutvikling av norsk som fagspråk

Institusjonene har plikt til å utvikle norsk fagspråk og utvikle individuelt tilpassede språkstrategier, noe som vil være ressurskrevende for små fag. For å utvikle norsk som fagspråk trengs gode strategier og muligens sentrale insentiver.

2-4 Faglig frihet og ansvar

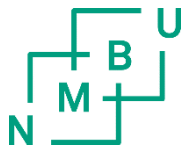
Bestemmelsen i gjeldende lov om akademisk frihet, om faglig frihet og ansvar, er videreført. NMBU støtter lovforslagets presisering av gjeldende bestemmelse i paragrafens første ledd om at universiteter og høyskoler også har ansvar for å verne om de ansattes utøvelse av den akademiske friheten.

Det kan også vurderes om *akademisk* bør inngå i formål § 1.

NMBU viser til innspillet om styringspolitikk og vil peke på at graden av detaljstyring og begrenset mulighet til å bygge opp strategiske reserver, skaper liten frihetsgrad. Akademisk frihet bør også bety økonomisk frihet, gitt budsjetttrammer og kvalitetsavtaler.

I andre ledd der det er understreket institusjonens ansvar for å sikre et høyt faglig nivå på virksomheten, foreslår NMBU at det i loven innføres begrepet '*internasjonalt* anerkjente prinsipper. Dette bør alle enhetene i sektoren ha som rettesnor og målsetning.

NMBU vil peke på at den foreslåtte bestemmelsen i paragrafens 7. ledd om retten til å offentliggjøre resultatene er viktig. Bestemmelsen må ses i sammenheng med utredningen om rettighets- og lisensspørsmål i forbindelse med åpne

vitenskapelige publikasjoner og datasett.

Kapittel 3 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner

Det er delte meninger ved NMBU om forslaget til organisering og ledelse av universiteter og høyskoler. Det finnes gode argumenter både for og imot ekstern styreleder, og både for og imot valgt og ansatt rektor. NMBU har unik erfaring på dette området, også med rektor som først ble valgt og deretter ansatt. Universitetsstyret ønsker primært at universitetene selv kan velge modell både for styreleder og for rektor, og de alternativer som dagens UH-lov regulerer (ansatt eller valgt rektor), bør videreføres.

Det er også delte meninger når det gjelder forslaget om vekting av stemmer ved valg av rektor. Synspunktene henger sammen med om rektor er daglig leder, faglig og administrativt eller faglig leder. Dersom rektor er daglig leder, faglig og administrativt, bør vitenskapelige og administrativt ansattes stemmer telle likt. Dersom rektor er valgt og skal være faglig leder bør gjeldende bestemmelser om vekting av stemmene videreføres.

NMBU støtter i all hovedsak at styresammensetningen i gjeldende lov videreføres. Når det gjelder oppnevningen av de eksterne styremedlemmene mener NMBU at to av disse kan oppnevnes av departementet mens to oppnevnes av institusjonens styre.

Det er et godt forslag at pålegg og instruks fra departementet til institusjonene skal bli gitt skriftlig. Det betyr blant annet at verken rektor eller styreleder kan legge føringer på styrets avgjørelser ved henvisning til «styringssignaler» fra statsråden.

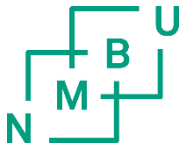
§ 3-14 Eiendomsforvaltning

NMBU støtter lovutvalgets forslag om å videreføre gjeldende rett når det gjelder eiendomsforvaltning, og at de institusjonene som fortsatt ønsker å forvalte egne bygg og anlegg må ha anledning til det. Bygninger, lokaler og anlegg må til enhver tid utvikles for å imøtekomme de krav som forskning, undervisning og formidling krever, og dette kan best ivaretas av institusjonen selv.

Kapittel 6 Opptak til høyere utdanning **Tilleggs poeng**

Lovutvalget foreslår at bestemmelsen om at muligheten til å gi tilleggs poeng til det underrepresenterte kjønn som følger av forskrift om opptak til høyere utdanning ikke videreføres.

Ved NMBU ser en mulighet til å benytte kjønns poeng som et egnet virkemiddel for å sikre opptak av et sterkt underrepresentert kjønn i opptak i våre utdanninger, f. eks. å sikre opptak av menn til veterinærstudiet. Undersøkelser gjennomført blant studentene viser at menn på veterinærstudiet kjenner til ordningen med kjønns poeng, og at det har vært med å påvirke noen av dem i studievalget. NMBU ser det som uheldig for utdanninger, som veterinærstudiet, å fjerne tilleggs poeng for søkere av det underrepresenterte kjønn, og mener at muligheten for bruk av kjønns poeng bør opprettholdes.

Kapittel 8 Undervisning, vurdering, sensur, klage på eksamen og utstedelse av vitnemål

Krav om to sensorer

Lovutvalget har foreslått å innføre krav om to sensorer, hvorav minst én er ekstern, ved alle eksamener hvor vurderingsuttrykket er gradert. Dette gjelder også ved lavere grader. Begrunnelsen for utvalgets forslag er å sikre studentenes rettsikkerhet.

Kravet er en stor endring fra gjeldende bestemmelser i dagens UH-lov § 3-9 hvor det kun er krav om to sensorer, hvorav en ekstern, ved bedømming av gradsoppgaver og ved ny sensur. NMBU har i forskrift om studier ved NMBU regulert våre krav til når det må være to sensorer, når den ene må være ekstern og hvordan ekstern kontroll skal gjennomføres.

NMBU mener at det foreslåtte kravet vil medføre en betydelig kostnadsøkning for alle fakultetene, og er usikker på om et absolutt krav om to sensorer vil føre til bedre kvalitet i utdanningene. Det vil også medføre en betydelig ekstraoppgave for sektorens vitenskapelig ansatte. Det kan være langt viktigere å styrke undervisning- og veiledningstilbudet gjennom gode undervisningsopplegg og utvikling av nye vurderingsformer i emnene. NMBU har i dag gode ordninger med involvering av eksterne sensorer, og det er usikkert om et absolutt krav vil medføre noe større rettssikkerhet for studentene.

NMBU tror også at et absolutt krav om to sensorer, hvorav en ekstern, vil hemme utviklingen av alternative vurderingsformer og bruk av mappevurdering.

Sensurfrist – 15 virkedager

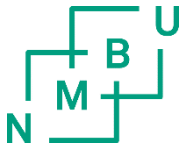
NMBU støtter forslaget om 15 virkedager som sensurfrist, slik lovutvalget har foreslått i § 8-7. En slik endring vil trygge rammene for sensurarbeidet slik at høy kvalitet opprettholdes. Endringen vil også bedre arbeidsforholdene for sensor og kan gjøre det enklere å finne eksterne sensorer som vil ta på seg sensoroppdrag.

Ny karakterskala

Det foreslås innføring av en ny karakterskala som kommer i tillegg til A-F skalaen og bestått/ikke bestått. Den nye skalaen er tredelt og vil få vurderingsuttrykket utmerket/bestått/ikke-bestått.

Høringsinstansene ved NMBU er delt i synet på å opprette en ny tredelt skala. Momenter som taler for en tredelt skala kan være økt fokus på læring og mindre fokus på resultat. Bruk av en tredelt skala kan muligens gjøre noe med dagens skjevfordeling på gradsoppgaver. Momenter som taler mot en ny tredelt skala kan være mobilitet (institusjoner som krever gradert skala) og at overgang til en slik skala kan gjøre det vanskeligere å skille ut de virkelig gode studentene.

NMBU er imidlertid enig i at dersom en ny tredelt skala innføres, så kan den eksisterende skala med bestått/ikke bestått fjernes. Sektoren vil ikke være tjent med tre karakterskalaer: A-F/bestått-ikke bestått/utmerket-bestått-ikke bestått.

Vitnemål

NMBU støtter ikke lovutvalgets forslag til ny § 8-13 fjerde ledd om at det skal fremgå av vitnemålet hvor mange ganger en eksamen er avlagt.

Kapittel 32 mastergradforskrift

Utvalget foreslår å endre forskrift om mastergrad (mastergradsforskriften), slik at det gjøres tydelig at opprettelse av femårige integrerte mastergrader må begrunnes særlig i det enkelte tilfellet. Det foreslås også at behovet for å endre omfanget av krav til faglig fordypning i mastergradsforskriften utredes.

NMBU mener at den faglige vurderingen rundt opprettelse og lengde på studieprogram må gjøres av den enkelte institusjon, som er de som sitter med den faglige kompetansen. Selv om endringen ikke fratar institusjonen myndighet til å opprette femårige integrerte program, er endringsforslaget likevel en inngripen i universitetenes autonomi.

NMBU støtter derfor ikke forslaget.

Nasjonalt masteropptak

Kunnskapsdepartementet (KD) har gitt institusjonene en klar oppfordring om, i forbindelse med høringen om forslag til ny lov å melde inn behovet for å få en lovhjemmel for nasjonalt masteropptak.

NMBU støtter KDs vurdering av behovet for at UH-loven skal hjemle et nasjonalt masteropptak og ikke bare gjennom en forskrift.

§ 8-12 Ph.d.-kandidatenes rettigheter og plikter

NMBU mener at det er positivt at lovforslaget har ryddet i begrepsbruk om studenter og kandidater, og at gjeldende bestemmelser videreføres. Doktorgradsutdanningene er regulert i institusjonens egne forskrifter, forvaltningsloven og forskningsetikkloven.

§ 10-3 Falskt vitnemål og fusk ved eksamen

Utvalget foreslår å øke rammen for utestengelse fra gjeldende bestemmelse om inntil ett år, til inntil. Hensikten er å kunne avspeile ulike grader av fusk. Når hele spektret skal tas i bruk, vil de fleste sanksjoner få lengre varighet enn i dag. Dermed kan utestengingsperioden etter vår vurdering bli strengere enn regelbruddets alvor kan begrunne. Dagens ordning gir god mulighet for gradering av utestenging med hensyn til varighet og til sonndring mellom utestenging fra egen institusjon og alle institusjoner.

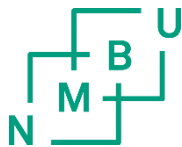
NMBU tilrår ikke utvidelse av hjemmelen for utestenging fra ett til to år.

11 Ansettelser

NMBU mener lovforslaget rydder på en positiv måte i bestemmelsene om ansettelser, som etter gjeldende lov er i kap 6, 10 og 11, og at disse er samlet i ett kapittel.

§ 11.2 Utlysning av undervisnings- og forskerstillinger

Den foreslåtte endring fra «stillingsbeskrivelse» til «kvalifikasjonskrav» støttes.

§ 11-3 Sakkyndig bedømming og innstilling i undervisnings- og forskerstillinger

NMBU gir sin tilslutning til forslaget om at det ved ansettelse i undervisnings- og forskerstilling *skal* gjennomføres intervju, prøveforelesninger eller andre prøver med søkeren, med mindre det er åpenbart unødvendig eller helt spesielle forhold foreligger. Det er gjennomgående slik det er i dag, men det er positivt at det også presiseres i loven.

§ 11-5 Midlertidig ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger

Lovutvalget har i merknadene til paragrafen en vurdering av midlertidig ansettelser. Målet er å sikre at hovedregelen om fast ansettelse følges uavhengig av finansieringskilde og at hjemlene for å ansette midlertidig anvendes korrekt. Selv om NMBU ser at dette også kan by på utfordringer, støttes forslaget.

§ 11-7 Ansettelse på åremål

NMBU mener at muligheten til ansettelse i postdoktorstillinger i to perioder bør videreføres. Dersom det ikke skal være anledning til å gi ansettelse til mer enn en periode, må perioden utvides til 3 – 6 år. Dette er nødvendig for at stillingene kan være reelle rekrutteringsstillinger til andre vitenskapelige stillinger. Det er for kort tid med to år. Det bør vurderes om en postdoktorperiode kan være opptil seks år, og at i dette inngår også undervisningsoppgaver (som i dag) som er nødvendige for å kunne kvalifisere seg til vitenskapelig toppstilling.

NMBU er ellers tilfreds med at det foreslås videreført at institusjonen kan ha ansettelse på åremål i undervisnings- og forskerstillinger når skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse inngår som et vesentlig element i kompetansekravet.

Kapittel 14 NOKUT

NMBU støtter lovutvalgets forslag, og mener det har ryddet i begrepsbruk for å klargjøre NOKUTs rolle, mandat og oppgaver.

NMBU støtter også merknadene og anbefalingen fra lovutvalget om en evaluering av NOKUTs rolle og oppgaver.

Vennlig hilsen

Sjur Baardsen
Rektor

Jan Olav Aarflot
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Kunnskapsdepartementet		Postboks 8119 Dep.	0032 OSLO